

Globalna gra o surowce – nowy wymiar geopolityki i gospodarki

DANIEL CIOS

Oficer Polityczny ds. Surowców, Komisja Europejska

XXI wiek to epoka surowców. Po dwóch stuleciach zdominowanych przez energię, to właśnie metale i minerały stają się dziś fundamentem przemysłu, technologii i potęgi gospodarczej państw. Dostęp do nich zaczyna na nowo definiować globalny układ sił – od pozycji krajów w łańcuchach dostaw po kierunki polityki gospodarczej i inwestycyjnej. Polska, dysponując bogatym doświadczeniem w sektorze wydobywczo-przetwórczym, stoi przed strategicznym wyzwaniem: jak wykorzystać ten moment, by wzmocnić swoją pozycję w światowej „grze o surowce”. Czas na działanie jest właśnie teraz – bo decyzje podejmowane dziś zadecydują o bezpieczeństwie, odporności i roli Polski w gospodarce jutra.

Artykuł nie powinien być traktowany jako oficjalne stanowisko Komisji Europejskiej. Informacje i opinie przedstawione w artykule należą wyłącznie do autora i nie odzwierciedlają oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej.

Globalna zmiana podejścia do surowców

W pierwszej połowie lat dwudziestych XXI wieku jesteśmy świadkami zmiany postrzegania roli surowców na poziomie instytucji międzynarodowych oraz nowego pozycjonowania się wobec tego zjawiska. Aktywnie angażuje się w ten proces Sekretarz Generalny ONZ, który 26 kwietnia 2024 r. powołał grupę ds. krytycznych minerałów dla transformacji energetycznej (*Panel on Critical Energy Transition Minerals*¹). Złożona

z kilkunastu ekspertów z całego świata, pod przewodnictwem dyrektora generalnej ds. energii w Komisji Europejskiej oraz ambasadora Republiki Południowej Afryki przy ONZ, przygotowała raport zawierający rekomendacje działań i dobrowolne wytyczne dotyczące eksploatacji surowców.

Wśród nich znalazły się propozycje powołania organu doradczego, składającego się z różnych interesariuszy, w celu prowadzenia dialogu na temat sprawiedliwego podziału zysków i korzyści, handlu, inwestycji i polityki fiskalnej,

¹ Za: <https://www.un.org/en/climatechange/critical-minerals>

a także utworzenia specjalnego funduszu (*Global Mining Legacy Fund*), który finansowałby działania z zakresu ochrony środowiska, praw człowieka oraz rewitalizacji obszarów górniczych².

Surowce przestają być jedynie zasobem gospodarczym – stają się determinantą globalnego ładu i odpowiedzialności. Świat zaczyna postrzegać ich wydobycie nie tylko przez pryzmat zysków, lecz także zrównoważonego rozwoju, praw człowieka i wspólnej troski o przyszłość planety.

Prace tej grupy uzupełnia inna – działająca przy Sekretarzu Generalnym ONZ – grupa robocza ds. transformacji sektora wydobywczego dla zrównoważonego rozwoju (*UN Secretary-General's Working Group on Transforming the Extractive Industries for Sustainable Development*). Owocem jej pracy jest raport z czerwca 2025 r., wskazujący polityki i działania, które mają umożliwić instytucjom ONZ wdrożenie wytycznych przyjętych przez pierwszą z przywołanych grup³.

G7 i plan działania dla surowców krytycznych

Co najmniej od 2023 r. temat surowców jest na agendzie spotkań grupy G7, skupiającej przywódców Francji, Japonii, Kanady, Niemiec, USA, Wielkiej Brytanii i Włoch⁴. Podczas

2 Za: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/report_sg_panel_on_critical_energy_transition_minerals_11_sept_2024.pdf

3 Za: <https://unece.org/sites/default/files/2025-08/UN%20Guidance%20for%20Action%20on%20CETM%20%28final%29.pdf>

4 Za: <https://g7g20-documents.org/database/document/2025-g7-canada-leaders-leaders-language-g7-critical-minerals-action-plan>

szczytu w Kanadzie w czerwcu 2025 r. przyjęto wspólny plan działania (*Critical Minerals Action Plan*⁵), który wskazuje na kluczową rolę surowców w sektorach cyfrowym i energetycznym.

Plan ten opiera się na trzech filarach. Po pierwsze – do końca 2025 r. ma powstać mapa drogowa wspólnych, minimalnych kryteriów (standardów), na których oprze się globalny rynek surowcowy. Po drugie – przewiduje mobilizację kapitału dla inwestycji oraz tworzenie nowych partnerstw. Po trzecie – zakłada promowanie innowacyjności technologicznej, co już rozpoczęto we wrześniu bieżącego roku podczas specjalnego spotkania ekspertów w Chicago.

Surowce krytyczne stały się nową walutą geopolityki – ich kontrola oznacza wpływ, a ich brak może zagrozić bezpieczeństwu narodowemu. Dlatego G7 buduje dziś fundamenty globalnego porządku surowcowego opartego na wspólnych standardach, inwestycjach i innowacjach.

W dokumencie podkreślono również zagrożenia dla gospodarki i łańcuchów dostaw wynikające z polityk oraz działań o charakterze nierynkowym na rynkach surowcowych. Co istotne, przeciwdziałanie takim praktykom zostało przedstawione nie tylko jako element ochrony gospodarki, lecz także jako kwestia bezpieczeństwa narodowego.

5 Za: https://g7g20-documents.org/fileadmin/G7G20_documents/2025/G7/Canada/Leaders/1%20Leaders'20Language/G7%20Critical%20Minerals%20Action%20Plan_17062025.pdf

Przyszłość paliw kopalnych i rola Międzynarodowej Agencji Energii

Co stanie się z paliwami kopalnymi w świecie, w którym odnawialne źródła energii zyskują coraz większe znaczenie? Czy wciąż będą potrzebne? Na to pytanie trudno udzielić jednoznacznej odpowiedzi, choć jedno wydaje się pewne – ich wykorzystanie powinno stopniowo maleć. Rodzi się zatem kolejne pytanie, jak zareagują na tę zmianę organizacje zajmujące się energetyką oraz najwięksi producenci surowców energetycznych.

Jak w nowej rzeczywistości energetycznej odnajdzie się Międzynarodowa Agencja Energii (MEA), powstała w latach 70. XX wieku, by zapewniać dostęp do źródeł energii? Organizacja ta z pewnością nie zniknie, ale może redefiniować swoją rolę, koncentrując się na nowych wyzwaniach – przede wszystkim na dostępie do surowców potrzebnych w odnawialnych źródłach energii. O tej transformacji wprost mówi szef MEA, Fatih Birol, w swoim artykule opublikowanym w październiku w *Time*⁶.

Pierwszym wyraźnym sygnałem zmiany kierunku był raport MEA z 2021 r. poświęcony roli minerałów w transformacji energetycznej – ich dostępności, zapotrzebowaniu na nie, łańcuchom dostaw, możliwości pozyskiwania oraz ryzykom z tym związanym⁷. Dokument ten zapoczątkował nowy rozdział w działalności Agencji. W 2022 r. ministrowie MEA przyznali

6 Za: https://time.com/7315610/critical-mineral-energy-crisis-fatih-birol/?utm_content=buffer3bc04&utm_medium=social&utm_source=linkedin.com&utm_campaign=buffer

7 Za: https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions?utm_campaign=IEA-newsletters&utm_medium=Email&utm_source=SendGrid

organizacji formalny mandat do skupienia się na kwestiach surowcowych⁸.

Jednym z najważniejszych efektów tej decyzji jest publikowany od 2023 r. coroczny raport *Global Critical Minerals Outlook*, który analizuje globalne trendy inwestycyjne i cenowe oraz relacje między popytem a podażą na rynkach surowcowych⁹. W ostatnim czasie MEA zabrała również głos w sprawie chińskich restrykcji eksportowych dotyczących metali ziem rzadkich¹⁰, podkreślając ich wpływ na bezpieczeństwo energetyczne świata.

Transformacja energetyczna zmienia także instytucje, które ją nadzorują – Międzynarodowa Agencja Energii z organizacji chroniącej dostęp do ropy staje się strażnikiem globalnego bezpieczeństwa surowcowego w erze odnawialnych źródeł energii.

Nowi gracze: Arabia Saudyjska i Stany Zjednoczone

Jak w globalnej grze o surowce odnajdują się najwięksi producenci ropy naftowej? Arabia Saudyjska coraz wyraźniej wkracza w nowy obszar inwestycji, który może stać się kolejnym źródłem dobrobytu tego kraju. W 2023 r. utworzono specjalny fundusz Manara Minerals Investment Company, mający na celu

8 Za: https://www.iea.org/news/2022-iea-ministerial-communicue?utm_campaign=IEA-newsletters&utm_medium=Email&utm_source=SendGrid

9 Za: <https://www.iea.org/reports/global-critical-minerals-outlook-2025>

10 Za: https://www.iea.org/commentaries/with-new-export-controls-on-critical-minerals-supply-concentration-risks-become-reality?utm_content=bufferf28bf&utm_medium=social&utm_source=linkedin.com&utm_campaign=buffer

inwestowanie w duże projekty surowcowe na całym świecie, a w dalszej perspektywie – prowadzenie handlu surowcami. Firma już zainwestowała 2,5 mld USD w brazylijski Vale oraz prowadzi rozmowy m.in. z chilijskim Codelco w sprawie potencjalnych wspólnych przedsięwzięć miedziowych¹¹.

W globalnej rywalizacji o surowce Arabia Saudyjska i Stany Zjednoczone redefiniują swoje strategie – ropa przestaje być jedynym filarem potęgi, a inwestycje w metale i minerały stają się nowym narzędziem wpływu i bezpieczeństwa gospodarczego.

Ponadto saudyjski koncern górniczy Ma'aden oraz Public Investment Fund (PIF) planują przeznaczyć ok. 30 mld USD na inwestycje w zagraniczne projekty surowcowe i ich łańcuchy dostaw w ciągu najbliższej dekady. Dla porównania – to równowartość piętnastu inwestycji KGHM w Chile z 2014 r. Od 2022 r. Arabia Saudyjska organizuje również Future Minerals Forum – międzynarodową konferencję wysokiego szczebla, podczas której ogłaszane są nowe inwestycje oraz omawiane kluczowe kwestie geopolityczne z udziałem przedstawicieli rządów z całego świata.

Stany Zjednoczone od kilku lat prowadzą aktywną politykę wspierania sektora surowcowego, m.in. poprzez inicjatywy prezydenta Joe Bidena, takie jak *Inflation Reduction Act* oraz powołanie w czerwcu 2022 r. Minerals Security Partnership

11 Za: <https://www.swp-berlin.org/publikation/saudi-arabia-strives-to-become-major-player-in-mineral-supply-chains>

(MSP)¹² – partnerstwa z wybranymi krajami na poziomie rządowym¹³. W jego ramach odbywa się wymiana informacji o globalnych projektach inwestycyjnych oraz ocena potencjalnego wsparcia dla nich przez państwa członkowskie MSP.

Po objęciu urzędu przez Donalda Trumpa pojawiło się pytanie o kontynuację tych działań. Odpowiedź nadeszła szybko – administracja utrzymała aktywne podejście. Podczas azjatyckiego tournée prezydenta Trumpa, w październiku 2025 r., podpisano kolejne umowy dotyczące bezpieczeństwa dostaw surowców krytycznych.

Najpierw, podczas wizyty w Australii, USA i Australia zawarły porozumienie o współpracy w zakresie dostaw ziem rzadkich¹⁴, po czym amerykański Export-Import Bank podpisał listy intencyjne z siedmioma australijskimi spółkami na inwestycje o łącznej wartości 2,2 mld USD. W następnych dniach zawarto porozumienia z Malezją¹⁵ oraz Tajlandią¹⁶. Azjatyckie tournée zakończono umową surowcową z Japonią,

12 Za: <https://2021-2025.state.gov/minerals-security-partnership/#Framework>

13 Członkami są: Australia, Estonia, Finlandia, Francja, Indie, Japonia, Kanada, Korea Płd., Niemcy, Norwegia, Szwecja, USA, Wielka Brytania, Włochy.

14 Za: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/2025/10/united-states-australia-framework-for-securing-of-supply-in-the-mining-and-processing-of-critical-minerals-and-rare-earths/>

15 Za: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/2025/10/memorandum-of-understanding-between-the-government-of-the-united-states-of-america-and-the-government-of-malaysia-concerning-cooperation-to-diversify-global-critical-minerals-supply-chains-and-promote/>

16 Za: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/2025/10/memorandum-of-understanding-between-the-government-of-the-united-states-of-america-and-the-government-of-the-kingdom-of-thailand-concerning-cooperation-to-diversify-global-critical-minerals-supply-cha/>

która również dotyczy współpracy nad rozwojem górnictwa głębokomorskiego, które budzi różne wątpliwości z powodów środowiskowych¹⁷. Wszystko to miało miejsce tuż przed spotkaniem prezydentów Trumpa i Xi Jinpinga, którego tłem były chińskie restrykcje eksportowe na te strategiczne pierwiastki i w rezultacie którego Chiny zawiesiły stosowanie restrykcji na rok.

Na początku listopada 2025 r. Prezydent Trump gościł w Białym Domu prezydentów krajów Azji Środkowej w ramach formatu C5+1¹⁸, co zwieńczono wspólną deklaracją o wzmocnionej współpracy surowcowej, w tym geologicznej i inwestycyjnej oraz deklaracjami albo konkretnymi umowami Stanów z indywidualnymi krajami¹⁹.

Równolegle Stany Zjednoczone rozszerzają swoje zaangażowanie w projekty surowcowe w Afryce (m.in. w Demokratycznej Republice Konga) oraz rozwijają współpracę z Ukrainą w zakresie zasobów naturalnych.

Grenlandia, Chiny i nowa geopolityka surowcowa

Surowce nadają Grenlandii nowe znaczenie geopolityczne. Potwierdzają to ostatnie wydarzenia. 15 marca 2024 r. w stolicy wyspy – Nuuk – otwarto przedstawicielstwo Unii Europejskiej, a uroczystość z udziałem przewodniczącej Komisji Europejskiej Ursuli von der Leyen była wyraźnym sygnałem

rosnącego zainteresowania regionem. W swoim wystąpieniu von der Leyen potwierdziła gotowość UE do inwestowania w projekty surowcowe na Grenlandii, nawiązując do *Partnerstwa surowcowego* zawartego 30 listopada 2023 r. Jesienią 2024 r. ujawniono, że podobne rozmowy prowadzi również Wielka Brytania²⁰.

Grenlandię, Chiny, Stany Zjednoczone i Europę łączy dziś jeden geopolityczny węzeł – kto kontroluje dostęp do kluczowych minerałów, ten zyskuje wpływ na gospodarki i decyzje polityczne świata.

Nie można pominąć także wcześniejszych zabiegów strony amerykańskiej – z początku drugiej prezydentury Donalda Trumpa – o przyłączenie Grenlandii do Stanów Zjednoczonych. Choć kwestie surowcowe nie zostały wówczas wymienione wprost, komentatorzy polityczni są zgodni, że to właśnie one stanowiły kluczowe tło tamtych działań.

Chiny natomiast od lat 80. XX wieku prowadzą przemyślaną i długofalową politykę surowcową, która uczyniła je głównym producentem większości minerałów na świecie. W efekcie Pekin uzależnił od siebie znaczną część globalnych łańcuchów dostaw. Równocześnie Chiny aktywnie kształtują rynek poprzez wprowadzanie różnego rodzaju restrykcji eksportowych – w ostatnich latach m.in.:

- w lipcu 2023 r. na gal i german,

17 Za: <https://www.reuters.com/world/china/japan-us-consider-rare-earth-mining-near-minamitori-pacific-pm-takaichi-says-2025-11-06/>

18 USA, Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Turkmenistan i Uzbekistan

19 Za: <https://www.state.gov/releases/office-of-the-spokesperson/2025/11/joint-statement-of-intent-on-economic-cooperation/>

20 Za: <https://www.chathamhouse.org/2025/10/race-greenlands-rare-earth-minerals-heating-uk-should-work-europe-sustainable-strategy>

- w październiku 2023 r. na grafit,
- w grudniu 2023 r. na ziemie rzadkie,
- w sierpniu 2024 r. na antymon,
- oraz w kwietniu i październiku 2025 r. ponownie na ziemie rzadkie.

Tego typu działania mają daleko idące konsekwencje – Chiny kontrolują nie tylko dostęp do surowców, lecz także technologie ich wydobycia i przetwarzania. Ponieważ to właśnie chińskie podmioty dysponują najbardziej rozwiniętym *know-how*, wiele firm na świecie jest od nich technologicznie uzależnionych.

Restrykcje wprowadzone przez Chiny²¹ – zarówno obecnie, jak i w przeszłości – odegrały ogromną rolę w kształtowaniu polityk surowcowych innych państw. W latach 2006–2008 miały one bezpośredni wpływ na przyjęcie przez Unię Europejską pierwszej polityki surowcowej (2008 r.²²). Od tego czasu uwarunkowania geopolityczne i gospodarcze uległy znacznym zmianom, co szerzej zostało omówione w moim artykule „*Wielka surowcowa transformacja Europy*” opublikowanym w 2023 r. na łamach kwartalnika *Pomorski Thinkletter*²³.

Europa w grze o surowce

Jeszcze do niedawna temat surowców znajdował się raczej w kompetencjach pojedynczych komisarzy unijnych ds. przemysłu lub energii – takich jak Elżbieta

Bieńkowska, Maroš Šefčovič czy Thierry Breton, jednak w przeciągu ostatnich trzech lat ta kwestia zaczęła regularnie pojawiać się również w wystąpieniach przewodniczącej Komisji Europejskiej Ursuli von der Leyen, zwłaszcza w jej dorocznym orędziu o stanie Unii wygłaszanym przed Parlamentem Europejskim. Jest to szczególnie warte odnotowania z tego względu, że te wystąpienia tradycyjnie wyznaczają kierunki polityki UE na kolejny rok. To symboliczny, ale zarazem bardzo czytelny sygnał, że surowce stają się jednym z kluczowych tematów europejskiej agendy politycznej.

Europa zrozumiała, że bez własnej strategii surowcowej nie utrzyma pozycji w globalnej gospodarce – dlatego wchodzi do gry o zasoby, które zdecydują o jej bezpieczeństwie, konkurencyjności i suwerenności w XXI wieku.

Nie bez znaczenia pozostają również inne gesty – jak ten z lata 2025 r., gdy na szczyt G7 von der Leyen przywiozła magnes z metali ziem rzadkich wyprodukowany przez estońską firmę, uznaną w marcu za realizującą unijny projekt strategiczny. Takie działania mają nie tylko wymiar symboliczny, lecz także komunikują, że Europa chce budować własne kompetencje technologiczne i przemysłowe w obszarze surowców.

Zainteresowanie przywódców najwyższego szczebla przekłada się na konkretne decyzje instytucjonalne. Od 2024 r. obowiązuje rozporządzenie przewidujące m.in. powstawanie projektów strategicznych, krajowych programów eksploracji, planów recyklingu oraz partnerstw z wybranymi krajami trzecimi. W propozycji unijnego funduszu ds. konkurencyjności znalazła

²¹ Wielu osób często myli ziemie rzadkie z innymi surowcami. Dlatego odsyłam do kompleksowego materiału opracowanego przez projekt unijny: https://screen.eu/wp-content/uploads/2023/08/SCREEN2_factsheets_REE-EUROSTAT.pdf

²² KOM(2008) 699

²³ Za: <https://www.kongresobywatelski.pl/wp-content/uploads/2022/12/daniel-cios-wielka-surowcowa-transformacja-europy.pdf>

się również część poświęcona finansowaniu inwestycji surowcowych.

Sytuacja jest dynamiczna – tzw. gra surowcowa trwa i nabiera tempa. Ostatnie chińskie restrykcje z 9 października 2025 r. skłoniły Unię do podjęcia nowych działań na rzecz bezpieczeństwa dostaw. Przewodnicząca von der Leyen, występując przed szczytem Rady Europejskiej 23 października 2025 r.²⁴, zapowiedziała prace nad nowym programem REsourceEU – wzorowanym na planie REPowerEU – który ma obejmować wspólne zakupy surowców, tworzenie zapasów, inwestycje w projekty strategiczne oraz zacieśnianie współpracy z krajami partnerskimi. Celem jest uniknięcie uzależnienia od zewnętrznych dostawców, podobnego do tego, jakie wystąpiło w sektorze energetycznym²⁵.

24 Za: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_25_2470

25 Za: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_25_2515

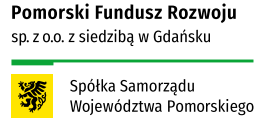
Wraz z rozwojem rynku do gry wchodzi również nowe podmioty – koncerny motoryzacyjne, takie jak General Motors, Stellantis czy Volkswagen, które inwestują w firmy górnicze, by zapewnić sobie stabilne i zrównoważone dostawy surowców do produkcji samochodów elektrycznych. Do tego grona dołączają także producenci ropy, np. norweski Equinor, inwestujący w start-upy litowe w Europie i USA.

Podsumowując, na arenie międzynarodowej trwa intensywna debata dotycząca zasad wydobycia, handlu i finansowania inwestycji surowcowych. Instytucje finansowe tworzą nowe instrumenty wsparcia, firmy poszukują złóż i partnerów, a państwa – budują mechanizmy, które mają im w tym pomóc. Europa w pełni weszła do globalnej gry o surowce – gry, która zadecyduje o jej pozycji gospodarczej i strategicznej w nadchodzących dekadach. ■

O AUTORZE

Daniel Cios – Oficer Polityczny ds. Surowców, Komisja Europejska. Polityką surowcową i rynkiem surowców zainteresował się w 2010 roku podczas studiów na Uniwersytecie Warszawskim. Tematyka ta stała się przedmiotem jego pracy magisterskiej i wyznaczyła dalszy kierunek kariery. Doświadczenie zdobywał najpierw, jako konsultant w sprawach surowcowych, prowadząc analizy ekonomiczne i technologiczne różnych projektów surowcowych, a następnie w sektorze publicznym, w Komisji Europejskiej, gdzie od 2018 roku pracuje w wydziale ds. przemysłów energochłonnych i surowców w Dyrekcji ds. Rynku Wewnętrznego, Przemysłu, Przedsiębiorczości i MŚP (DG GROW). Promuje wiedzę o surowcach i polityce surowcowej, m.in. poprzez zajęcia na Uniwersytecie Warszawskim, Akademii Dyplomatycznej w Wiedniu oraz dla European Diplomatic Programme współorganizowanego przez Akademię Dyplomatyczną MSZ oraz Europejską Służbę Działań Zewnętrznych. Absolwent studiów Executive MBA w Solvay Brussels School of Economics and Management.

Partnerzy

2000-2025 LAT
POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

Pomorski Thinkletter

2025 nr 4 (23)

NOWA KONKURENCYJNOŚĆ I NOWE POZYCJONOWANIE POLSKI W EUROPIE I ŚWIECIE

RZECZYWISTOŚĆ „UZBROJONEJ GLOBALIZACJI”

- JAK KONKUROWAĆ W DOBIE POWER POLITICS?

ROZWÓJ TECHNOLOGICZNO-INNOWACYJNY

- DROGA DO NOWEJ KONKURENCYJNOŚCI?

W KIERUNKU NOWEGO MODELU ROZWOJU

- JAK PRZEJŚĆ OD IMITACJI DO KREACJI?

WIELKI WYŚCIG O SUROWCE

- CZY MAMY SZANSE?

OPTIMALIZACJA WZROSTU

- PRZEZ LOCAL CONTENT DO UMIEDZYNARODOWIENIA?

POBIERZ CAŁĄ PUBLIKACJĘ

www.kongresobywatelski.pl

